

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Tomczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Waldemar Płóciennik

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Paweł Bartczak

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie S. M.

skazanego z art. 200 § 1 k.k. i z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 23 października 2024 r.

kasacji wniesionych przez obrońców
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z dnia 10 lipca 2023 r., sygn. akt II AKa 48/23
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie
z dnia 1 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 14/20,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.**

Waldemar Płóciennik Andrzej Tomczyk Eugeniusz Wildowicz

UZASADNIENIE

S. M. został oskarżony o to, że

„I. w dniu 13 listopada 2010 r. w K., po zdjęciu spodenek, dopuścił się obcowania płciowego w stosunku do przebywającej w jego rodzinie zastępczej małoletniej poniżej lat 15 - tj. 13-letniej X.X. wkładając jej palce do pochwy,

tj. o przestępstwo z art. 200 § 1 kk;

II. w bliżej nieustalonym dniu pomiędzy połową maja 2012 r. a końcem czerwca 2012 r. w G. powiatu I., przemocą polegającą na przewróceniu na łóżko i przygnieceniu swoim ciałem przebywającej w jego rodzinie zastępczej małoletniej X.X., po ściągnięciu jej majtek, mając obnażone narządy płciowe i usiłując poprzez bezpośredni kontakt z organami płciowymi małoletniej odbyć z nią stosunek płciowy, doprowadził w/w do obcowania płciowego, tj. o przestępstwo z art. 197 § 1 kk.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z 1 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 14/20, orzekł:

„1. uznaje oskarżonego S. M. za winnego zarzuconego mu czynu opisanego w pkt I. aktu oskarżenia, a stanowiącego przestępstwo z art. 200 § 1 kk i za to na podstawie art. 200 § 1 kk

2. wymierza mu karę 2 (dwóch) lat pozbawienia wolności,

3. uznaje oskarżonego S. M. za winnego zarzuconego mu czynu opisanego w pkt II. aktu oskarżenia, przy czym sformułowanie: <<i usiłując>> zastępuje wyrazem: <<usiłował>> oraz eliminuje zwrot: <<doprowadzając w/w do obcowania płciowego>>, a stanowiącego przestępstwo z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 197 § 1 kk i za to na podstawie art. 14 § 1 kk w zw. z art. 197 § 1 kk

4. wymierza mu karę 2 (dwóch) lat pozbawienia wolności,

5. na podstawie art. 85 § 1 kk i art. 86 § 1 kk wymierza oskarżonemu S. M. karę łączną 3 (trzech) lat i 6 (sześciu) miesięcy pozbawienia wolności,

6. na podstawie art. 46 § 1 kk orzeka od oskarżonego S. M. na rzecz pokrzywdzonej X.X. kwotę 20.000 (dwudziestu tysięcy) zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,

7. na podstawie art. 41a § 2 i § 4 kk orzeka wobec oskarżonego S. M. zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej X.X. na odległość mniejszą niż 100 (sto) metrów przez okres 5 (pięciu) lat,

8. na podstawie art. 627 kpk i art. 624 § 1 kpk zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 2.000 (dwóch tysięcy) zł tytułem częściowego zwrotu wydatków, zwalniając go od ponoszenia tych należności w pozostałym zakresie oraz wymierza mu opłatę w kwocie 400 (czterystu) zł.”

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, po rozpoznaniu apelacji obrońców S. M., wyrokiem z 10 lipca 2023 r., sygn. akt II AKa 48/23, zmienił zaskarżony wyrok w pkt 5. w ten sposób, że wymiar kary łącznej obniżył do 3 lat pozbawienia wolności, zaś w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasacje od tego wyroku wnieśli obrońcy skazanego.

Adw. A. N. zaskarżyła wyrok w całości, zarzucając rażące naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na jego treść, a m.in.:

„1. **art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.**, polegające na nienależytej obsadzie Sądu II Instancji, albowiem w rozpoznawaniu sprawy przed Sądem Apelacyjnym w Rzeszowie brali udział sędziowie powołani na stanowiska sędziów tego Sądu - X.Y., X.Y.1, X.Y.2 (cały skład) na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa - organu ukształtowanego ustawą z dnia 08 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa i niektórych innych ustaw, który to organ, w świetle standardów krajowych oraz międzynarodowych, nie spełnia wymogu bezstronności i niezawisłości, w konsekwencji czego udział organu KRS powołanego rzeczoną ustawą w procesie nominacji do pełnienia urzędu sędziów X.Y, X.Y.1, X.Y.2 prowadzi do uznania braku prawidłowości powołania na ten urząd, organ ten nie daje gwarancji niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, co uniemożliwiło skazanemu S. M. rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny sąd, a jednocześnie jest obrazą minimalnego standardu procedowania i tym samym stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą w postaci nienależytej obsady sądu (...).”

W oparciu o podniesione zarzuty, na podstawie art. 537 § 1 i 2 k.p.k., wniosła o:
„a) uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie II Wydział Karny z dnia 10 lipca 2023 r., sygn. akt II AKa 48/23 i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie II Wydział Karny z dnia 01 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 14/20 i uniewinnienie skazanego od zarzucanych mu czynów;

ewentualnie o:

a) uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie II Wydział Karny z dnia 10 lipca 2023 r., sygn. akt II AKa 48/23 i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie II Wydział Karny z dnia 01 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 14/20 i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;

ewentualnie o:

b) uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.”

Adw. Ł. T. zaskarżył wyrok w całości.

Na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. w zw. z art 439 § 1 pkt 2 k.p.k. i art. 526 § 1 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił:

„1. wydanie go przez Sąd, który był nienależycie obsadzony z uwagi na fakt, iż w składzie sędziowskim zasiadał Sędzia Sądu Apelacyjnego X.Y., który to został powołany na to stanowisko uchwałą KRS nr [...] /2020 z dnia [...] 2020 roku, a zważywszy na sposób wyłonienia wyżej wskazanego sędziego Sąd orzekający nie spełniał warunków bezstronności i niezależności co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą,

2. wydanie go przez Sąd, który był nienależycie obsadzony z uwagi na fakt, iż w składzie sędziowskim zasiadał Sędzia Sądu Apelacyjnego X.Y.1, który to został powołany na to stanowisko uchwałą KRS nr [...] /2021 z dnia [...] 2021 roku, a zważywszy na sposób wyłonienia wyżej wskazanego sędziego Sąd orzekający nie spełniał warunków bezstronności i niezależności co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą,

3. wydanie go przez Sąd, który był nienależycie obsadzony z uwagi na fakt, iż w składzie sędziowskim zasiadał Sędzia Sądu Apelacyjnego X.Y.2, który to został powołany na to stanowisko uchwałą KRS nr [...] /2021 z dnia [...] 2021 roku, a zważywszy na sposób wyłonienia wyżej wskazanego sędziego Sąd orzekający nie spełniał warunków bezstronności i niezależności co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą,

4. wydanie go z rażącym naruszeniem art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, art. 45 Konstytucji

Rzeczypospolitej Polskiej z uwagi na fakt, iż w składzie sędziowskim zasiadały osoby co do których zachodzą uzasadnione obawy, iż niebyła ona bezstronna i niezależna.”

Ponadto, na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. i art. 526 § 1 k.p.k., sformułował inne zarzuty rażącego naruszenia prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, które – jako przedwczesne – nie były przedmiotem rozpoznania.

Obrońca ten wniósł m.in. o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu Sądowi.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o ich oddalenie jako oczywiście bezzasadnych.

W toku rozprawy kasacyjnej Sąd Najwyższy na podstawie art. 436 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k. ograniczył przewód sądowy do rozpoznania zarzutów dotyczących wystąpienia w sprawie bezzwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Prokurator Prokuratury Krajowej wniosła o uwzględnienie kasacji obrońców skazanego, uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesione kasacje obrońców S. M. okazały się skuteczne, gdyż z ich powodu doszło do uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu odwoławczego i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wprost wskazuje na to, że problem niezależności i właściwej kompozycji sądów, w składzie których zasiadają osoby przedstawione do powołania na stanowisko sędziego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3) ma charakter systemowy.

Problematyka ta nabiera szczególnego wymiaru w odniesieniu do sędziów, których kariery, m.in. w strukturze sądownictwa powszechnego były nietypowe o tyle, że awanse do sądów wyższych instancji lub na stanowiska funkcyjne były wynikiem

uzewnętrznionej akceptacji zmian dokonywanych w wymiarze sprawiedliwości po 2015 r., a w szczególności po 2017 r.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela w pełni wywody zawarte w sprawach rozpoznawanych już przed tym Sądem w odniesieniu do sędziów: X.Y.2, X.Y.1 i X.Y, tj. III KK 39/23 czy III KK 471/23, III KK 389/23, III KK 470/23, III KK 368/22, III KK 52/24, III KK 189/24.

X.Y.2 – co ustalono w sprawach: III KK 52/24 oraz III KK 189/24, został powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa działającej w niekonstytucyjnym składzie, ale i w nietypowych okolicznościach, bowiem mimo negatywnej opinii jej zespołu, wobec stwierdzenia niskiego poziomu wiedzy prawniczej i doświadczenia orzeczniczego tego sędziego, orzekającego wówczas w Sądzie Rejonowym w Dębicy i to w sprawach cywilnych. W tym Sądzie od 13 lutego 2018 r. pełnił też funkcję Prezesa. Z dniem 1 marca 2020 r. został delegowany przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie — powierzone mu obowiązki pełnił w II Wydziale Karnym tego Sądu. Następnie KRS uchwałą Nr [...] /2021 z [...] 2021 r. przedstawiła Prezydentowi RP wniosek o powołanie sędziego X.Y.2 na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, ten zaś tak charakteryzowanego sędziego powołał postanowieniem z dnia [...] 2022 r. (M.P. 2023.[...] z dnia 17 stycznia 2023 r.), z pominięciem szczebla pośredniego – sądu okręgowego.

Dodatkowo odnotować należy, że X.Y.2 podpisywał listy poparcia kandydatów do nowej KRS, udzielając poparcia Rafałowi Puchalskiemu oraz Łukaszowi Piebiakowi (wówczas wiceministrowi sprawiedliwości i współarchitektowi politycznych zmian w wymiarze sprawiedliwości). Czy te zachowania przyczyniły się do takiego wyjątkowo nietypowego awansu? Niezależnie od odpowiedzi udzielonej na to pytanie, opisane fakty nie nasuwają wątpliwości, że zasiadanie tego sędziego w składzie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w rozpoznawanej sprawie doprowadziło do zaistnienia uchybienia, które w pełni było wystarczające do stwierdzenia bezwzględnej przyczyny odwoławczej – nienależytej obsady sądu. Z tego powodu, już tylko dla porządku, trzeba zaznaczyć, że nie była to jednak jedyna okoliczność prowadząca do uznania nienależytej obsady Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie. Do

tożsamej konkluzji prowadzi także fakt brania udziału w składzie Sądu *ad quem* Sędziego X.Y.1 oraz Sędziego X.Y. Sąd Najwyższy orzekający w niniejszej sprawie prezentuje pogląd, że także Ci Sędziowie, nie dawali gwarancji – w odbiorze zewnętrznym – sądu niezależnego i bezstronnego, a więc realizującego standard określony zarówno w Konstytucji RP (art. 45 ust. 1), KPP UE (art. 47), jak i w EKPC (art. 6 ust. 1).

X.Y.1, co ustalono w sprawach o sygn.: III KK 52/24 oraz III KK 189/24, „będąc Sędzią Sądu Rejonowego w Jarosławiu, decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 czerwca 2016 r. został delegowany do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości od 4 lipca 2016 r. do 3 stycznia 2017 r., gdzie powierzono mu obowiązki głównego specjalisty w Departamencie Strategii i Funduszy Europejskich. Kolejną decyzją z 19 grudnia 2016 r. przedłużono tę delegację od 4 stycznia 2017 r. na czas nieokreślony. Następnie, decyzją z 10 marca 2017 r., został mianowany Zastępcą Dyrektora Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich. Delegacja zakończyła się 31 stycznia 2018 r.

Już od 1 lutego 2018 r. Minister Sprawiedliwości powołał go na stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego w Rzeszowie na sześć lat. Równocześnie został delegowany do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie na czas pełnienia funkcji Prezesa Sądu Okręgowego w Rzeszowie, gdzie orzekał w II Wydziale Karnym. Z uwagi na kwalifikowaną wadliwość tej delegacji, Sąd Najwyższy kilkakrotnie uchylał wyroki wydane przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, w składzie którego zasiadał sędzia X.Y.1 (m.in. w sprawie IV KK 133/20). Pomimo tych orzeczeń, sędzia X.Y.1 kontynuował orzekanie w oparciu o wadliwą delegację i nie zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o sanację tego stanu rzeczy, by wyeliminować na przyszłość wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej.”

W takich okolicznościach X.Y.1 zgłosił swoją kandydaturę na jedno wolne stanowisko sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie, ogłoszone w Monitorze Polskim z 2021 r., poz. 311. Uchwałą KRS nr [...] /2021 z [...] 2021 r. w przedmiocie przedstawienia wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu apelacyjnego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie, rekomendowano Prezydentowi RP powołanie go na sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, a ten postanowieniem z dnia 21 grudnia 2022 r.

(M.P.2023.[...]z dnia 17 stycznia 2023 r.) powołał go na rzeczony urząd. Jako że z uchwały KRS nie wynika, co legło u podstaw rekomendowania sędziego sądu rejonowego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego sądu apelacyjnego, nie jest wykluczone, że powodem takiego postąpienia był fakt, iż uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 6 marca 2018 r. sędzia X.Y.1 został wybrany w skład Krajowej Rady Sądownictwa na czteroletnią kadencję, która rozpoczęła się 7 marca 2018 r., mimo jawnie niekonstytucyjnego charakteru procedury wyboru sędziowskiej części KRS przez polityków w ramach tzw. reformy wymiaru sprawiedliwości. Kandydowanie, a następnie udział w czynnościach tego organu w obu kadencjach były niewątpliwie przejawem aprobaty dla zmian w wymiarze sprawiedliwości, których celem było podporządkowanie sądownictwa władzy wykonawczej. Przejaw tej aprobaty stanowiło także udzielanie poparcia innym kandydatom i członkom KRS, co ustalono w przywoływanych sprawach.

Sędzia X.Y. został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie postanowieniem Prezydenta RP z 10 grudnia 2020 r., nr [...] (M.P. z 2021 r., poz. [...]), na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] /2020 z 17 czerwca 2020 r.

Sędzia ten konsekwentnie wspierał kandydatury do niekonstytucyjnego organu jakim jest od 2018 r. Krajowa Rada Sądownictwa. W 2018 r. podpisał listę poparcia dla sędziego Roberta Pelewicza, a w 2022 r. dla X.Y.1, wówczas sędziego Sądu Rejonowego w Jarosławiu delegowanego do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i jednocześnie wyznaczonego przez Ministra Sprawiedliwości – w niestosowanym dotąd trybie – na stanowisko Prezesa Sądu Okręgowego w Rzeszowie.

W dniu 9 listopada 2018 r. sędzia X.Y. został wyznaczony od 11 listopada 2018 r. na stanowisko Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie przez pełniącego obowiązki Prezesa Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, a od 11 listopada 2021 r., decyzją z 8 listopada 2021 r., przez Prezesa tej - uznanej przez międzynarodowe Trybunały (TSUE i ETPCz) za niespełniającą wymogów sądu „ustanowionej ustawą” i ostatecznie zniesionej – Izby.

W tej sytuacji, tak jak i w wypadku wcześniej przeprowadzonych testów, i w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że okoliczności, w jakich sędzia Sądu

Apelacyjnego w Rzeszowie X.Y. został powołany na kolejne stanowisko sędziowskie oraz jego postępowanie po powołaniu, mogą wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niezależności od czynników zewnętrznych składu sądu utworzonego z jego udziałem, w szczególności od bezpośrednich lub pośrednich wpływów władzy wykonawczej. Sąd taki był zatem nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

W zaistniałej sytuacji, potwierdzającej wystąpienie wskazanej bezwzględnej przesłanki odwoławczej, zaskarżony wyrok należało uchylić, a sprawę przekazać Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania. Zadania sądów nie można bowiem sprowadzać tylko do kontroli przestrzegania prawa przez obywateli. Jak słusznie podkreślił to Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 8 listopada 2023 r., sygn. akt III KK 239/23, „głównym zadaniem sądów jest (...) kontrola przestrzegania praw obywatelskich przez Państwo i jego funkcjonariuszy. Funkcji tej nie da się realizować bez zachowania niezawisłości i przekonania obywateli, że sprawujące wymiar sprawiedliwości sądy są rzeczywiście bezstronne.”

Z przytoczonych powodów Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[J.J.]

[a.ł.]

Waldemar Plóciennik Andrzej Tomczyk Eugeniusz Wildowicz